

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

2017

Vol:4 / Issue:12

pp.1061-1068

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 10/10/2017

The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 21/11/2017

The Published Date (Yayınlanma Tarihi 22.11.2017)

SPORTİF REKREASYON KAVRAMINA ANTROPOLOJİK BİR BAKIŞ

AN ANHTROPOLOGICAL OVERVIEW OF THE CONCEPT SPORTIVE RECREATION

Prof.Dr. Pınar GÖZLÜK KIRMIZIOĞLU

Cumhuriyet Üniversitesi, Antropoloji Bölümü, Sivas/Türkiye

Dr. Abdulkerim ÇEVİKER

Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara/Türkiye

ÖZ

Boş zaman değerlendirme etkinliği olan rekreasyon, kişilerin gönüllü olarak boş zamanlarında katıldıkları ve kişisel olarak doyum sağladıkları faaliyetler olarak tarif edilebilir. Rekreasyon aktiviteleri içinde çeşitli spor branşlarının rekreatif amaçlı uygulanmasına dayanan sportif rekreasyon, rekreasyon faaliyetleri içerisinde ilgi uyandırması ve çeşitliliği ile önemli bir yer tutmaktadır. Bu araştırmada, rekreasyon ve sportif rekreasyon kavramları antropolojik açıdan ele alınmıştır. Rekreasyon ve sportif rekreasyon üzerindeki kültürel etkiler ortaya konmaya çalışılmıştır. Literatür taramasına dayalı araştırmada, sportif rekreasyon faaliyetlerinin toplumsal dolayısı ile kültürel algısını ve sonuçlarını ortaya koymak amacıyla bazı başlıklar üzerinde durulmuştur. Bunlar; antropoloji ve spor, rekreasyon ve sportif rekreasyon kavramı, spor ve sportif rekreasyonda kültürel etkilerdir. Sonuç olarak; sportif rekreasyonun bireylerin fiziksel ve zihinsel gelişim ve dinlenmelerinin yanı sıra sosyokültürel açıdan da faydalı olduğu, toplum üyelerinin sağlıklı iletişim kurmalarını, bütünleşme ve birlikte hareket etme duygusunu geliştirmektedir. Sportif rekreasyon, toplumların var olmasını sağlayan kültürün gelişmesine, yenilenmesine ve değişmesine katkı sağlayan çok önemli kültürel süreçlerin gerçekleşmesine neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Antropoloji, Rekreasyon, Spor, Sportif Rekreasyon.

ABSTRACT

Recreation, people participating in voluntary leisure activities and personal satisfaction can be described as earned. Sports recreation is based on recreational use of various sports branches within recreational activities. Sporting recreation, it represents an important place in the attractiveness and diversity of recreation activities. In this research, concepts of recreation and sportive recreation have been examined from anthropological point of view. The cultural effects on recreation and sporting recreation have been tried to be revealed. Based on the research literature has tried to explain focusing on some of the topics to reveal the social and cultural perception of sportive recreational activities. These; anthropology and sports, recreation and sports recreation concept, cultural influences in sports and sporting recreation. As a result; as well as physical and mental development of individuals and the rest of the sports recreation as socio-cultural perspectives to be useful, members of the community to establish healthy communication, integration and has been shown to improve the sense of acting together. Sportive recreation leads to the realization of very important cultural processes that contribute to the development, renewal and change of culture.

Keywords: Culture, Anthropology, Recreation, Sports, Sports Recreation.

1. GİRİŞ

İnsanlık eski çağlardan bu yana, dinlenme ve eğlenmeye yönelik bireysel ya da grup olarak çeşitli faaliyetler düzenlemişlerdir. Sürdürülen bu rekreasyonel faaliyetler, insanlığın gelişimine uygun olarak, bazen az bazen de yoğun bir biçimde varlığını devam ettirmiş ve giderek büyük bir çeşitlilik kazanmıştır (Büyükdoğan, 2008).

Rekreasyon, kişilerin çalışma ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak için geçirdikleri zamanın dışında kalan serbest zamanlarında, gönüllü katılımlarıyla kendilerini gerçekleştirmek ve günlük yaşamın derlerinden uzaklaşmak için yaptıkları aktiviteler olarak tanımlanabilir. Rekreasyon, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde özellikle serbest zamanların artması ile orantılı olarak önemi artan bir kavramdır (Türkmen ve diğ., 2013). Teknolojik gelişmelere bağlı olarak çalışma saatleri giderek azalmakta ve insanların kendilerini gerçekleştirmek için sahip oldukları zaman artmaktadır. Bu önem çerçevesinde rekreatif faaliyetler içerisinde sporun işlevi oldukça büyüktür. Bireyler, serbest zamanlarını değerlendirme, sağlığını koruma, sosyalleşme gibi sebeplerin etkisiyle sportif faaliyetlere yönelmektedirler.

Spor, rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından birini oluşturmaktadır. Spor ve rekreasyon karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen olgulardır. Spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyon da sporun yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmektedir (Şahin, 1997). Kültürel bir olgu olması nedeniyle de kültürel boyutunun incelenmesi gerekmektedir (Ramazanoğlu ve diğ., 2004). Spor ve rekreasyonun sosyokültürel boyutu birbirine paralel olarak gelişmektedir. Bu gelişmişlik başlangıçta bireysel olsa da sonrasında toplumsal bir nitelik kazanarak, toplumun tümünü kapsayan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sportif faaliyetler kültürün bir parçası olarak, toplumun kültürel yapısından etkilenmekte ve dolayısıyla bu yapıyı da etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada, sportif rekreasyon antropoloji çerçevesinde ele alınmaktadır. Antropolojik yaklaşıma göre spor ve sportif rekreasyon, kültüre odaklı, adaptif olan ve hayatta kalma değerine sahip kültürel davranışın önemli bir ögesidir ve kültürel yaklaşımın temalarıyla iç içedir. Sportif rekreasyon, toplumsallaşmaya katkı sağlaması, toplum kültürünü özgün bir biçimde yansıtması, ve bu kültürü gelecek kuşaklara aktarabilmesi açısından antropolojik açıdan önemli görevler üstlenmektedir. Bu bağlamda; rekreasyon, sportif rekreasyonun kavramsal niteliği, kültürel açıdan taşıdığı değer ve antropolojik bakış açısının önemi gibi konulara değinilmeye çalışılmıştır.

2. ANTROPOLOJİ VE SPOR

Ait olduğumuz ve içinde yaşadığımız sosyo-kültürel yapının bir ögesi olarak spor, toplumun sosyokültürel yapısını etkileyen ve bu yapıdan etkilenen bir toplumsal olgudur. Spor, bir taraftan antropoloji, sosyoloji, psikoloji gibi sosyal bilimler diğer taraftan ise biyomekanik, anatomi, fizyoloji hatta fizik, tıp gibi fen bilimlerini kapsayan interdisipliner bir alandır. Antropoloji de insanı biyokültürel bir varlık olarak ele alarak incelemektedir. Bu nedenle antropoloji diğer alanlardan farklı olarak sporu hem kültürel (sosyal) hem de sporun oluşum mekanizmasını, bireye ve topluma sağladığı katkıları çeşitli yönleriyle değerlendirmektedir (Akın ve diğ., 2013). Sporun antropolojik analizinde amaç kültürel yapı ve bireyin fizik yapısının spora etkisi, sporun da birey ve kültürel yapı üzerindeki etkinin araştırılmasıdır.

Biyolojik antropoloji içeriğinde insanın fizyolojik, morfolojik ve anatomik yapısı ile bu yapıların hareketle olan ilişki ve etkileşimlerini de ele alır. Kısaca antropologlar vücut yapısı ile sporda başarı arasında ilişkinin olup olmadığı sorusuna cevap bulmaya çalışırlar (Akın ve diğ., 2013).

Spora başlayacak olanların ve profesyonel sporla uğraşanların yetenek ve performanslarının belirlenmesi ve artırılmasında “antropometri tekniği” nin önemi büyüktür. Çocukların hangi spor branşına karşı yetenekli ve başarılı olacakları spor türünün tespitinde yardımcı olmaktadır. Antropometri tekniğinin amaçlarından biri de bireyin hangi yeteneklere sahip olduğunun tespitini, bu konuda uzman kişilerin ve eğitimcilerin bunları belirlemesi ve söz konusu kişilerin gözetiminde, bireylerin yetenekleri doğrultusunda çalışmalarına devam etmesini sağlamaktır (Bektaş ve diğ., 2007; Akın ve diğ., 2013).

Sporcu olmak için bazı anatomik olarak temel özelliklere ve kapasiteye mutlaka sahi olması gerekir. Bu fizyolojik, morfolojik ve anatomik durumların tespitinde birçok yöntem ve teknik bulunmaktadır. Bunların içerisinde uygulaması daha kolay, bireyde herhangi bir risk oluşturmayan, kısa sürede ve mali yönden fazla yük getirmeyen, doğru sonuçlar alınabilen antropometri tekniğidir. Bu teknik ile insan vücudundan 200’ e yakın noktadan antropometrik ölçüm alınabilir. Antropometrik yöntemle sporcuların alınan ölçüler ve endisler, her spor branşında dünya ve olimpiyat şampiyonlarından alınan ölçülerden oluşturulan standartlarla karşılaştırılarak sporcuların vücut yapıları ve özellikleri hakkında bilgi sahibi olabiliriz. Antropometrik yöntemle yapılan araştırmalar ışığında örnek verecek olursak, bir halter sporcusu için boy, kol ve bacakların kısa olması bir avantaj sağlarken basketbolcular için bunlar dezavantajdır (Bektaş ve diğ., 2007; Akın ve diğ., 2013).

Somatotip, hacmi önemsemeyerek şekil kavramına veya vücut kompozisyonunun dış uygunluğuna dayalı fiziksel sınıflamaya denir. Her somatotip her spora uygunluk göstermez. Yapılan araştırmalarla ve çalışmalarla üç farklı beden tipinin her birine uygun olan spor türleri belirlenmiştir. Bu beden tipleri endomorf (nisbi şişmanlık), mezomorf (kas-iskelet kuvvetliliği) ve ektomorf (ince ve uzunluk) dir.

Endomorf: çekiç atma, gülle atma, cirit atma, kısmen halter, güreş, kısmen boks sporlarına uygundur.

Mezomorf: Kısa mesafe atletizm, triatlon, basketbol, futbol, uzun atlama, güreş, boks, halter sporlarına uygundur.

Ektomorf: Mesafe atletizm, sıırıkla atlama, yüksek atlama, futbol, basketbol, voleybol sporlarını yapabilir.

Yapılan çalışmalar, farklı spor dalları ile uğraşan insanlardaki vücut yağ oranının yapılan spor aktivitesi üzerine etkisi olduğunu göstermiştir. Örneğin; basketbol ve hentbol temel olarak ağırlığa dayalıdır. Çabukluğun yanı sıra dengeyi ve koordinasyonu da geliştirir. Bu nedenle, bu sporcuların vücutlarında buldukları yağ oranı da çok önemlidir. Bu sporlarda başarının sağlanabilmesi için ideal vücut bileşeni farklı spor branşlarında çeşitlilik gösterir. Fakat temelde az yağ ve daha iyi performans ilkesi hakimdir. Vücut yağ oranının yüksek olması bir yandan kuvvet, çeviklik, hız ve esnekliğin azalmasına; diğer yandan enerji kaybına neden olmaktadır. Bu nedenle başarılı olunabilmesi için vücutta % 5 oranında yağ bulunması gerekmektedir (Dueck ve diğ., 1996).

Sosyokültürel antropoloji açısından bakıldığında spor evlilik, din, akrabalık sistemleri gibi kültürün ayırıcı bir bileşenidir ve diğer kültür kurumlarıyla bütünleşmiştir. Spor, toplumun kültürel özellikleri yansıtması açısından önem kazanmaktadır. Yaşadığımız modern toplumda kültürel ve refah düzeylerinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır ve sosyal hayatın tüm yönlerini etkileyen önemli bir olgudur (İmamoglu, 1992). Spor, günümüzde hızla kurumlaşarak eğitime, ekonomiye, sosyal yapıya ve uluslararası diplomasiye nüfuz ederek ve etki alanı büyük boyutlara ulaşmıştır (Loy, 1981).

Sportif faaliyetler, toplumdaki kültürel kaynaşmayı teşvik etmesi, davranış ve ilişkileri istenen düzeye getirmesi, insanların boş zamanlarını değerlendirilmesi, sporun geniş kitlelere yaygınlaştırılması, medeni, ruhi ve fiziki anlamda sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinin bir aracı olarak kullanılmaktadır (Ramazanoğlu ve diğ., 2004). Spor, toplumların yapılarında manevi yönden etkilemeler yaptığı kadar ticaret, sanayi ve turizm açısından da önemli bir yer tutar. Özellikle ülkelerin kendi kültür ve miraslarını diğer toplumlara veya ülkelere tanıtmalarında doğal ve pratik yollardan biri haline gelmiştir.

Bu kadar önemli bir olgu olan sporun yaygınlaşması, kültürler tarafından kabul görmesi, desteklenmesi kültürel antropolojik analizlerle mümkün olacaktır. Çünkü bir kültürün ürünü olan bizlerin tercihleri, içinde yaşadığımız toplumsal ve kültürel ortamın etkisiyle biçimlenir (Koca, 2012). Örneğin, her kültürel sistem üyelerini besler; fakat, kimlerin nerelerde, ne zamanlarda, neleri, nasıl yiyeceklerini yine kültür belirler. Aynı şekilde hangi sporu tercih ettiği de kültürel sistemin yönlendirmesi ve kabul etmesiyle olacaktır. Antropolojik bakış açısının yani bireyi biyokültürel varlık olarak bir bütün içinde ele almanın spor üzerinde son derece katkı sağlayıcı olduğu görülmektedir. Toplumlar dolayısı ile kurumlar kendi kültürlerine ve fizik yapısına uygun spor dallarını tercih edip destekledikleri takdir de çok daha başarılı olacakları kuşkusuzdur.

3. REKREASYON VE SPORTİF REKREASYON KAVRAMI

Spor, rekreasyonun en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından birini oluşturmaktadır. Spor ve rekreasyon karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler. Spor insanların rekreatif gereksinimlerini karşılamada önemli bir hareket alanı sağlarken, rekreasyon da, sporun toplumsal yaygınlaşmasında ve sportif başarılar elde edilmesinde önemli roller üstlenmiştir. Spor bir boş zaman uğraşısı olarak yani amatörce yapılan şekliyle rekreatif faaliyet özelliği taşımaktadır (Ramazanoğlu 2004). Teknolojik gelişmeler ile birlikte günlük hayatta yoğunluklar az alıp çalışma süreleri de kısalmış, insanların daha çok serbest zamanları ortaya çıkmıştır. İnsanlar boş zamanlarını değerlendirmek için çeşitli etkinliklere yönelmeye başlamışlardır (Turkay ve Çeviker, 2016).

Rekreasyon, yenilenme, yeniden yaratılma veya yeniden yapılanma anlamına gelen Latince “recreatio” kelimesinden gelmektedir. Rekreasyon bu anlamıyla ele alındığında insanların, çalışma aktivitesi neticesinde tükettikleri fiziksel ve zihinsel kaynaklarını “yeniden yapılandırma – yeniden yaratma” amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Rekreasyon, daha iyi bir çalışma performansı için kişisel olarak ruh, düşünce ve bedeni yenileme amaçlı, aktif veya pasif bir deneyimdir (Yılmaz ve diğ., 2006). Ergül (2008) ise rekreasyonu, çalışmadan sonra insanın fiziksel ve psikolojik anlamda canlanmasını, dinlenmesini sağlayan eğlendirici bir aktivite, bir oyun olarak tanımlamıştır.

Rekreasyon faaliyetlerini sınıflandırmak, faaliyetin genişliği ve karmaşıklığı nedeniyle oldukça zor olmaktadır. Ancak literatürde kabul gören sınıflandırmaya göre; etkin-edilgen rekreasyon, kırsal alan rekreasyonu, ticari rekreasyon, sosyal rekreasyon, estetik rekreasyon, entelektüel rekreasyon, endüstriyel rekreasyon, kapalı-açık yer rekreasyonu orman rekreasyonu olarak ele alınabilir (Demir, 2001). Sportif faaliyetler, kişilerin boş zamanlarını değerlendirmelerinde ilk sırayı almaktadır.

Rekreasyon aktiviteleri içinde, temeli fiziksel egzersize veya çeşitli spor branşlarının rekreatif amaçlı uygulanmasına dayanan ve rekreasyon aktivitelerinin büyük bir bölümünü oluşturan rekreasyon türüne sportif rekreasyon denmektedir (Zorba ve Bakır, 2004). Fiziksel egzersiz temeline dayanan sportif rekreasyon, gelişen teknoloji ve yeni spor dallarının ortaya çıkışına bağlı olarak oldukça çeşitlenmiştir.

4. SPOR VE SPORTİF REKREASYONDA KÜLTÜREL ETKİLER

Kültür, belli bir toplumu başka bir toplumdaki ayıran yaşama şeklidir. Bir toplumun yaptığı ve yarattığı her şey o toplumun kültürüdür. Kültürel yapı; toplumun yaşama tarzı, buna bağlı olarak dinini, örf ve adetlerini, aile yapısını, dilini içine almaktadır (Güvenç, 2016). Spor, içinde bulunduğu ve yapıldığı toplumun özelliklerini taşıdığı için kültürün bir parçası ve tamamlayıcısıdır. Spor, sosyal bir olgu olarak, içinde bulunduğu sosyokültürel sistemin bir yansımasıdır. Her toplumun bir spor kültürünü vardır. Bu kültür geçmişten günümüze toplumların getirdikleriyle toplumdaki topluma değişiklik gösterir. Bazı toplumlar spora büyük önem verirken, bazı toplumlarda ise sporun önemi düşüktür. Bazı ülkeler takım sporlarında bazı ülkeler ferdi sporlarda başarılıdır. Bazı ülkelerde kadınlar daha çok sporda yer alırken bazı ülkeler kadın sporcu açısından zayıftır. Keza tercih edilen onaylanan sporlar da direkt kültür ile alakalıdır. Sporun anlamı da farklı kültürlerle göre değişebilmektedir. Örneğin, mücadele sporları olarak tanımlanan geleneksel sporlar olan karate ve judoya Uzak Doğu ve Asya ülkelerinde kültüre ve geleneğe bağlı anlamlar taşırken, Batı toplumlarında bu sporlar geleneksellikten uzak modern sporun dalları olarak görülebilmektedirler. Güreş ülkemizde milli bir spor, bir ata sporu olarak değerlendirilebilirken, başka ülkelerde sadece temas sporlarından biri olarak görülebilmektedir (Koca 2012). Ülkemizde güreş branşının milli spor gibi görülmesi kültürümüzün bir ürünüdür. Bunların hepsi toplumun sahip olduğu kültürle ilgilidir. Çünkü kültür o toplumun kendisidir.

Spor insanlık tarihinin her döneminde yapılmış olan bir faaliyettir. Spor kendi geçmişi ile toplum geçmişi arasında sıkı bir bağ oluşturarak ortaya çıkmakta, değişmekte ve yeniden biçim kazanmaktadır. Sportif faaliyetler kültürün bir parçası olarak, toplumun kültürel yapısından etkilenmekte ve dolayısıyla bu yapıyı da etkileyebilmektedir. Öyle ki yapılan araştırmalar elit sporcuların seçiminde ve yetiştirilmesinde sosyal dolayısıyla kültürel çevrenin önemli etkileri olduğunu ortaya koymuştur (Başoğlu ve Şekeroğlu, 2016 c). Yine sporcuların başarı ve öz yeterlilik düzeylerinin de sosyokültürel ve ekonomik durum ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir (Başoğlu, 2017 b). Bu da göstermektedir ki; spor ve kültür iki farklı kavram olmalarına rağmen, toplumsal açıdan bakıldığında bir bütünü parçalarını temsil etmektedirler. Çok amaçlı fonksiyonu olan spor, doğal olarak içinde bulunduğu toplumun sosyal yapısından etkilenmekte ve gelişme sürecini buna paralel olarak sürmektedir (Turkay ve Çeviker, 2016; Bayraktar, 2003). Bundan dolayı spor, toplumu etkilemekle birlikte toplumdaki da etkilenmektedir.

Günümüz dünyasında sporun "evrensel bir olgu" olarak tanımlanmasının nedenleri arasında dil, din, ırk, cinsiyet, yaş, meslek ve benzeri herhangi biyolojik, sosyal ve kültürel ayırım kabul etmeden, tüm insanları ilgilendirmesinden kaynaklanmaktadır (Amman: 1999). Spor, dinleri, dilleri, ırkları, eğitim düzeyleri, sosyal konumları ne olursa olsun aynı kurallar içerisinde insanları bir araya getiren, yarıştıran, farklı toplumlar arasında iletişimi sağlayabilen, insanların toplumsal yaşamına etki eden ve aynı zamanda kültürel yapıya göre biçim alan bir olgudur. Tüm dünyada geçerli evrensel bir dil niteliği kazanmıştır. Spor müsabakaları, kültürel teması gerçekleştiren organizasyonlar içinde yer almaktadır. Özellikle belli bir süre devam eden turnuvalar, dünya şampiyonaları, olimpiyat oyunları değişik kültürlerin tanınması için önemli fırsatlar olarak görülmelidir.

Bu kadar önemli bir olgu olan spor aynı zamanda toplumsal dinamizme katkı sağlayan önemli bir kültürel süreç olan "kültürleşme" sürecinin sağlıklı bir biçimde oluşmasına imkan vermektedir. "Kültürel yayılma süreciyle gelen maddi ve manevi öğelerle, başka kültürden birey ve grupların, belli bir kültürel etkileşime girmesi ve karşılıklı etkileşim sonunda her ikisinin de değişmesi" anlamına gelen kültürleşme ile toplumlar arası ayrışma azalmakta, toplumlar gelişerek değişme imkanı bulabilmektedirler (Aydın ve diğ., 2013; Güvenç, 2016).

Yine önemli kültürel süreçlerden biri olan "kültürleme" ya da "sosyalleşme", bir ferden üyesi olduğu veya olacağı grup ya da toplumun kültür, değer ve normlarını öğrenerek o toplumun aktif bir üyesi haline gelmesidir. Sosyalleşme ise bireyin bir sosyal gruba katılma olgusudur (Yetim, 2011). Ömür boyu süren öğrenme ve uyum sürecidir. Birey sosyalleşme süreciyle içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olur. İnsanlar doğaları itibarıyla sosyal özellikleri ile beraber yaratılmışlardır. İnsanlar birbiriyle olan ilişkilerinde sadece temel fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamazlar aynı zamanda katılım, kabullenme, yakınlık ve birlik-beraberlik gibi sosyal ihtiyaçlarını da giderirler. Sosyalleşme uzun bir süreçtir. Bireyler sosyalleşerek toplumlar için çok gerekli olan "kültürleme" sürecinin gerçekleşmesini sağlarlar. Rekreatif aktiviteleri de sosyalleşme için bir hizmet sürecidir. Özellikle serbest zamanlarda kazanılan davranışlar bütün yaşamı etkiler (Kılıç, 2016).

Rekreatif aktivitelerin temel fonksiyonları içerisinde dinlenme, eğlenme ve gelişim fonksiyonu bulunmaktadır. Rekreatif çalışmaları, kişilerde fiziksel ve zihinsel performans artışının yanı sıra sosyokültürel gelişimler açısından da önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Özşaker, 2012).

Günümüzde rekreasyon; fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik yönleri olan, kişilerin ve ulusların yaşam biçimini etkileyen önemli bir unsur haline gelmiştir.

Modern yaşamda birçok etken insanları birbirinden ayırmaktadır. Toplumda ekonomik statü, mevkii, ırk, milliyet, eğitim ve kültürel farklılık gibi farklılaşmalar insanları birbirinden ayıran bu etkenlere örnek teşkil etmektedir. Toplumun üyeleri arasında kuşku, hoşlanmama, itimatsızlık olmakta; komşuluk, birlik ve arkadaşlık bağları da giderek zayıflamaktadır. Gruplar halinde uygulanan serbest zaman etkinlikleri, katılanlar arasında bir dayanışma sağlamaktadır. Bu faaliyetlerle üyeler birbirini tanımakta, ilişki kurmakta ve yakınlaşmaktadırlar. Bu sayede serbest zaman faaliyetleriyle, toplumda yaşamın niteliği gelişmekte, yaşam daha yaratıcı, mutlu ve zengin bir duruma gelmektedir (Tezcan, 1977). Bu sayede kişinin içindeki gösterdiği performans eskiye nazaran daha yüksek olacaktır (Başoğlu ve Aytaç, 2016 a). Ayrıca çocukların ve gençlerin fiziksel ve zihinsel refah düzeylerini geliştiren eğlenceli rekreatif ve sportif etkinliklere katılımları oldukça önemlidir (Başoğlu, 2004; Nancy, 2008; Başoğlu, 2017 a).

Sportif etkinliklerdeki bireylerarası etkileşim, sadece bireylerle sınırlı kalmayıp gruplar ve toplum arasında da etkili olabilmektedir. Toplum üyeleri arasındaki karşılıklı anlayış ve ilişkiler zamanla gelişmekte toplum yapısında olumlu yönde bir gelişim gözlemlenebilmektedir. Toplumun tüm üyeleri tarafından gözlemlenebilir bu gelişmeyi tetikleyen diyalog ve iletişimi etkin hale getiren mevcut süreçler arasında rekreasyon faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu faaliyetler kapsamında sportif rekreasyonun diğer rekreasyon etkinliklerine göre, bireyin diğer birey ve gruplarla iletişimde katkısının oldukça fazla olduğu görülmektedir (Turkay ve Çeviker, 2016). Aynı spor gibi bir kültür unsuru olarak sportif rekreasyon etkinlikleri, yalnızca o an ki serbest zamanı değerlendirme değil; aslında çok daha fazlasıdır. Toplumun kültür yapısının şekillenmesine önemli etkileri görülmektedir.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Sportif faaliyetler, toplumdaki kültürel kaynaşmayı teşvik etmesi, davranış ve ilişkileri istenen düzeye getirmesi, insanların boş zamanlarını değerlendirmesi, sporun geniş kitlelere yaygınlaştırılması, medeni, ruhi ve fiziki anlamda sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinin bir aracı olarak kullanılmaktadır. Sportif rekreasyon, serbest zaman etkinliklerinin en kapsamlı, çeşitli ve ilgi çeken alanlarından birini oluşturmaktadır ve toplumların gelişmesinde de önemli bir rol oynamaktadır.

Rekreasyon ile diğer disiplinler arasındaki ilişkiler sorgulandığında, özellikle çalışma alanını insan ve toplum üzerine yoğunlaştırmış sosyal bilimler ile arasında güçlü bir bağ olduğu görülmektedir. Rekreasyonel faaliyetlere bakıldığında çeşitliliği ve yoğunluğu bakımından sportif rekreasyonun daha baskın olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir insan ve toplum bilimi olan antropolojinin konusu insanlar ve kültürleridir. Sportif rekreasyon, toplumsallaşmaya katkı sağlaması, toplum kültürünü özgün bir biçimde yansıtması, ve bu kültürü gelecek kuşaklara aktarabilmesi açısından antropolojik açıdan önemli görevler üstlenmektedir.

Sportif rekreasyon kavramını sadece bir bireyin ihtiyaçlarının tatmini için değil, aynı zamanda kültürel önemini de düşünmek gerekmektedir. Bireylerin sportif rekreasyon etkinlikleri içerisinde, ortak bir değerde buluşmaları ve birbirleriyle iletişim kurmaları kültürel ve toplumsal açıdan çok önemlidir. Bu etkinlikler gerçekleşirken çok önemli kültürel süreçler ortaya çıkmaktadır. Bu süreçler toplumların var olmasını sağlayan kültürün gelişmesine, yenilenmesine ve değişmesine katkı sağlayan süreçlerdir. Bunun yanı sıra antropolojik yaklaşımlarla bireyin fizik yapısına uygun ve yaşadığı çevreye uygun sportif rekreasyon faaliyetleri kişiyi başarılı kılacağından psikolojik açıdan da doyum sağlayacağı için bireyin ruh sağlığını olumlu etkilemekte ve mutlu olmasını sağlamaktadır. Toplumsal boyutta birlik bütünleşme duygusu ile sağlıklı bireylerden oluşan topluluklar ortaya çıkmaktadır. Ortak değerler etrafında toplanan bireyler ve gruplar bu faaliyetler kapsamında bir araya gelerek sosyalleşme ve toplumsal kaynaşma ortamı oluşturmaktadırlar.

Antropolojik bakış açısı herhangi bir olguyu anlamada irdelemede önemli ip uçları sağlamaktadır. Öyle ki antropoloji ilk kurulduğu yıllarda, oryantalizm döneminde, sömürge devletleri yönetmek için kullanılmıştır. Britanya yönetimi altındaki ülkelerde antropologlar, burada yaşayan insanların kültürlerini, yaşam ve geçim biçimlerinin esaslarını öğrenerek, bu toplumların nasıl daha iyi yönetilebileceğine ilişkin eşsiz bilgiler sunmuşlardır. Toplumların var olabilmesi ve devamlılığını sağlayan kültür olgusuna göre spor ve sportif rekreasyon değerlendirmesi yapıldığı takdirde çok daha sağlıklı ve yararlı sonuçlara ulaşılabilecektir.

KAYNAKÇA

Akın G., A. Özder ve B. Koca Özer. (2007). Sporcu gelişimi ve performans artırımında çevresel koşulların önemi. Voleybol, Bilim ve Teknoloji Dergisi, 36, 1: 32-41.

- Amman, M. T. (1999). Dünyada ve Türkiye’de Spor Sosyolojisi. M.Ü. Dinamik Spor Bilimleri Dergisi, 1: 74.
- Aydın, S. (2013). Kültür Kavramı, Handan Üstündağ (ed), Antropoloji içinde (23-46).Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Barnard, A. (2013). Sosyal Antropoloji ve İnsanın Kökeni. Çev. Mehmet Doğan. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Başoğlu, B. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Alışkanlıklarının İncelenmesi.Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başoğlu, B., Aytaç, K.Y. (2016 a). Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlerinin Liderlik Davranışları ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 11, 3: 465-478.
- Başoğlu, B., Şekeroğlu, M. Ö., Altun, E., Dinçer, N. (2016 b). Öğretmenlerin İş Yaşamındaki Yalnızlıkları ile Sosyo-Demografik Özelliklerinin İncelenmesi. CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 11, 2: 66-76.
- Başoğlu, B., Şekeroğlu, M. Ö. (2016 c). Türkiye Kadınlar Voleybol Milli Takım Sporcularının Müsabaka Öncesi ve Sonrası Durumluk Kaygı Düzeylerinin incelenmesi. The Journal of Social Science, 4, 25: 303-312.
- Başoğlu, B. (2017 a). Yaz ve Kış Futbol Okullarının Çocukların Sosyal Gelişimine Etkisi. Innovation and Global Issues in Social Sciences, Congress Publication, April 27-29, Patara.
- Başoğlu, B. (2017 b). Grekoromen Yıldız Erkek Güreş Takımı Oyuncularının Başarı Algısı ve Özyeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 2, 1: 31-40..
- Bayraktar, C. 2003. Sosyal Yapı Özelliklerinin Spora Etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XVII, 1: 19-35.
- Bektaş Y, Özer BK, Gültekin T, Sağır M, Akın G, (2007). Bayan Basketbolcuların Antropometrik Özellikleri: Somatotip ve Vücut Bileşimi Değeri. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt1, Sayı 2.
- Bucher, C. A., Bucher, R. D. (1974). Rekreation for Today's Society. New Jersey.
- Büyükdoğan, G. (2008). Edirne Kent Merkezi ve Yakın Çevresi Rekreatif Kaynak Değerlerinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Davis, R. J., Bull, C. R., Roscoe J. V., Roscoe D. A.(1991). Physical Education and The Study of Sport. Wolf Publishing, England.
- Demir, C. (2001). Milli Parklarda Turizm ve Rekreatif Faaliyetlerinin Sürdürülebilirliği: Türkiye’deki Milli Parklara Yönelik Bir Uygulama. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dikici, K. (1994). Adana İli Lise Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Doğan, O. (2015). Spor psikolojisi. 3.Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Dueck, CA, Matt, K.S., Manore, M.M., ve Skinner, J.S. (1996). Atletik Amenore Bir Diyet ve Eğitim Müdahale Programı ile Tedavi. Uluslararası spor beslenmesi dergisi , 6,1: 24-40.
- Ergül, O. (2008). Üniversite Gençliğinin Sportif Rekreatif Etkinliklerine Yönelik İlgileri ve Katılma Düzeylerinin Belirlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Erkal, M., Güven, Ö., Ayan, D. (1998). Sosyolojik Açısından Spor. Der Yayınları, İstanbul.
- Erkan, N. (1995). Boş Zamanı Değerlendirme. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi Ders Notları, Ankara.
- Akın, G., Tekdemir, İ., Gültekin, T., Erol, E., Bektaş, Y. (2013).Antropometri ve Spor. Alter Yayıncılık, Ankara.

- Güleç, E., Akın, G., Sağır, M., Koca Özer, B., Gültekin T. ve Bektaş, Y. (2009). Anadolu İnsanın Antropometrik Boyutları, 2005 yılı Türkiye Antropometri Anketi Genel Sonuçları. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 49, 2:187-201.
- Gültekin, T. ve B. Koca Özer. (2012). Türkiye’de Antropometri Odaklı Ergonomik Yaklaşımlar, Biyolojik Antropoloji içinde, (Eds. Güleç, E., Özer, İ., Sağır, M. ve B. Koca Özer), Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No: 410, 225-248, Ankara.
- Güvenç B (1985). Kültür Konusu ve Sorunlarımız, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Güvenç, B (2016). İnsan ve Kültür. Boyut Yayın Grubu, İstanbul.
- Francis, M. (1969). Society and Culture. Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs, New Jersey.
- Gökyürek, B. (2016). An Analysis of Leisure Attitudes of the Individuals Participating in Dance Activities and The Relationship Between Leisure Attitude and Life Satisfaction. International Journal of Environmental & Science Education 11,10:3285-3296.
- Hacıcaferoğlu, S., Gündoğdu, C., Hacıcaferoğlu, B., Yücel, A. (2014). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Serbest Zaman (Rekreasyon) Aktivitelerine Katılımlarının Belirlenerek İncelenmesi. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi 5(1).
- İmamoğlu, A.F. (1992). İkibinli Yıllara Doğru Türk Sporuna Üzerine Bazı -Gözlemler, G.Ü.Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8, 1.
- Kaplan, Y., Akkaya, C. (2014). Spor Kültürü ve Türkiye’de Spor. International Journal of Science Culture and Sport , Special Issue 2.
- Karaküçük, S. (2008). Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Kement, Ü. (2014). Rekreasyonun Diğer Alanlar İle İlişkisi. Rekreasyona Giriş. (Ed. Ali Yaylı.) Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kılıç, M. (2016). http://sosyologum.com/esder_makale-34-1-60-Rekreasyonun_Yararları.
- Koca, C. (2012). Sporda Sosyokültürel Boyutlar. Hayri Ertan (Ed.). Spor Bilimlerine Giriş içinde (44-64). Açık Öğretim Fakültesi, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kuter, M., Kuter, Füsün Öztürk, F. (2012). Toplumsallaşma ve Spor. <http://www.sporbilim.com>.
- Küçük, V. Ve Koç, H. (2004). Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10, 131-141.
- Loy, S., W. (1981). Sport Culture and Society, Second Edition, Philadelphia 1981.
- Morreale, S., Osborn, M., Pearson, J. (2000). Why Communication is Important: A Rationale for the Centrality of The Study of Communication. Journal of the Association for Communication Administration, 29:1-25.
- Nancy, A., Murphy, MD., Paul, S., Carbone, MD. (2008). Promoting the Participation of Children with Disabilities in Sports, Recreation, and Physical Activities. Official Journal of the American Academy of Pediatrics, 121, 5.
- Özbek, M. (2007). Düünden Bugüne İnsan. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Özder, A. Gültekin, T. Koca, B. Akın, G (2003). “Elit erkek sporcularda vücut oranlarının karşılaştırılması”, Spormetre Dergisi, 1, 1: 63-67.
- Özşaker, M. (2012). Gençlerin Serbest Zaman Aktivitelerine Katılmama Nedenleri Üzerine Bir İnceleme. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 14,1:126-131.
- Öztürk, Ö., Soyutürk, M., Ada, N., Çamlıyer, H. (2011). Üniversite Takımlarında Sporcu Olan Öğrencilerle Spor Yapmayan Öğrencilerin İletişim Becerisi Düzeylerinin Karşılaştırılması. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 22,2:43-53.
- Öztürk, F. (1998). Toplumsal Boyutlarıyla Spor. Bağırhan Yayınevi, Ankara.
- Ramazanoğlu, F., Altungül, O., Özer, A. (2004). Sportif Açıdan Rekreasyon Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. Doğru Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2004, 176-179.

- Ramazanoğlu, F., Karahüseyinoğlu, M. F., Demirel E. T., Ramazanoğlu, M. O., Altıngül, O. (2005). Sporun Toplumsal Boyutlarının Değerlendirilmesi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları 2005, 153-157.
- şahin, H. (1997). Sporcuların Performans Sporunu Bıraktıktan Sonraki Yaşamlarında Boş Zaman Değerlendirme İlgilerinin Araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, çukurova Üniversitesi, Adana.
- Tekin, A. (2003). Bir Rekreasyonel Aktivite Olan Doğa Yürüyüşü Programına Katılımın İş Görenlerin Uyumu Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tezcan, M. (1997). Serbest Zamanlar Sosyolojisi. Doğan Matbaası, Ankara.
- Turkay, H., çeviker, A. (2016). Spotif Rekreasyon Kavramına Sosyolojik Bir Bakış. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 18, 4: 99-108.
- Türkmen, M., Kul, M., Genç, E., Sarıkabak, M. (2013). Konaklama İşletmesi Yöneticilerinin Rekreasyon Algı ve Tutumlarının Değerlendirilmesi: Batı Karadeniz Bölgesi Örneği, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8, 8:2139-2152.
- Ünlü, İ. (2012). İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Kültür Algılarının İncelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD,) 13, 1:77-92.
- Yetim, A. (2011). Sosyoloji ve Spor. Berikan Yayınevi, Ankara, 2011.
- Yıldıran İ, Gültekin T. (2012). Anadolu Uygarlıklarında Spor. Spor Yayınevi, Ankara.
- Yılmaz, ř., Küçüktopuzlu, F., şerezli, H. (2006). The Recreational Activity Condition and Levels of Satisfaction of Individuals in Antalya City, Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi , Muğla.
- Zorba, E., Bakır, M. (2004). Serbest Zaman Kavramı. Sporda Sosyal Alanlar Seçme Konular 1, (Ed, Fikret Ramazanoğlu), Bıçaklar Kitabevi, Ankara